

ORGANİK TARIMIN GAP BÖLGESİ'NDE UYGULANABİLİRLİĞİ

Gülşah BENGİSÜ¹, Ümit YAVUZER², Cenap CEVHERİ³

Ali Rıza ÖZTÜRKMEN⁴, Müslüm COŞKUN⁵

ÖZET

Yıllar önce herhangi bir kimyasal kullanmadan ürettiğimiz ürünlerin doğal oluşu nedeniyle, özellikle tercih edilmesi organik tarım arayışlarının belki de ilk adımının bilinmeden de olsa atılmasına neden olmuştur. İnsanoğlu, son zamanlarda tükettiği sebze ve meyvelerin eski tadı ve kokusunda olmadığını fark etmiş ayrıca çok önemli sağlık sorunları yaşamaya başlamıştır. Bu sorunlardan bazılarının hormonlu ve yoğun kimyasal kullanılmış gıdalardan kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bütün bu yaşananlar bizleri organik ürünlerle beslenmeye ve onları tercih etmeye yöneltmiştir.

Tarım günümüz dünyasının en stratejik sektörlerindedir. Tarım yapılabilecek toprakların azalması, kullanılabilir su kaynaklarının çeşitli nedenlerle yararlanamayacak duruma gelmesi, artan nüfusla birlikte değerlendirildiğinde, sürdürülebilir nitelikte, sağlıklı, güvenli, yeterli gıda üretimi ve kaliteli bir yaşam ortamı oluşturmak önümüzdeki yıllarda üzerinde çalışılması gereken konulardan olacaktır. GAP Bölgesi de bu anlamda sürdürülebilir organik tarım ve hayvancılık için ideal bir alandır. Sürdürülebilir organik tarım'ın stratejik önceliği, Türkiye'de sertifikalı organik tarımsal üretimi geliştirerek, bu amaçla sürdürülebilir iş faaliyetlerini de geliştirmektir. Organik tarım, doğal kaynakların korunmasına ve sürdürülebilir tarıma da destek olur. Organik tarım sistemleri; tarımsal verimliliği ve toprak verimliliğini artıracak gibi, doğal kaynakları onarır ve Türkiye'de gıda kalite ve güvenilirliğini de yükseltir. Sertifikalı organik tarımsal sistemler geliştirildiği takdirde, Türkiye'nin kırsal kesimlerinde tarımın gelir üretme ve iş yaratma kapasitesi de gelişecektir. GAP'ta Organik Tarımı Organik Hayvancılıktan bağımsız düşünmek bir yanılgı olur. Organik hayvancılıktan elde edilen çıktılar, organik bitkisel üretimde girdi olarak kullanılabilmesi düşüncesi bile, bu iki oluşumun birlikte yürütülmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar sözcükler: Gap, organik tarım, organik hayvancılık, gelişim süreci

GİRİŞ

Hızla artan nüfus, endüstrinin gelişmesi, doğal kaynakların dengesiz ve bilinçsiz kullanımı çevre sorunlarını içinde bulunduğumuz yüzyılda insanlığın en önemli sorunlarından biri haline getirmiştir. Çevre kirliliği yoğunlaştığı ölçüde doğal kaynaklar zarar görmüş ve bu durum doğal kaynakların tekrar kullanılabilirliğini sınırlandırmıştır (Aksoy, U. ve ark. 2000). İnsanın doğayı dizginleme macerası tarımla başlamıştır. Ancak nüfusun hızlı bir şekilde artmasına karşılık, besin maddelerinin sınırlı derecede artırılabilmesi tarımda doğaya yabancı maddelerin (kimyasalların) kullanımını gerekli kılmıştır. Son yıllarda çevre dostu faaliyetler paralelinde tarımda organik metotların kullanımıyla hem sürdürülebilirlik, hem de insan sağlığı açısından önemli olan gıdaların üretimini sağlayacak olan Organik Tarım sektörel bir nitelik kazanmaya başlamıştır.

Tarımda, gittikçe artan miktarlarda kullanılan herbisit ve insektisitlere karşı yabancı ot ve böcek direncinin artması, toprak verimliliğinin azalması, sediment ve tarımsal kimyasallar nedeniyle yüzey ve yer altı sularının kirlenmesi, yaban hayatı ve faydalı böceklerin yok edilmesi, pestisitler ve gıda katkı maddelerinden kaynaklanan insan ve hayvan sağlığı için tehlikelerin artması ve sınırlı bitki besin

¹ Harran Üniversitesi, Ziraat Fak. Tarla Bit. Böl./Şanlıurfa

² Harran Üniversitesi, Ziraat Fak. Zootečni Böl. /Şanlıurfa

³ Harran Üniversitesi, Fen-Ed. Fak. Biyoloji Böl. /Şanlıurfa

⁴ Harran Üniversitesi, Ziraat Fak. Toprak Böl. /Şanlıurfa

⁵ GAP Toprak-Su Kay. Tarımsal Arş. Enst. /Şanlıurfa

maddesi rezervlerinin tükenmesini, geleneksel tarımın sonuçları şeklinde sıralamak mümkündür (Atış, Ela, 2004) Artık toplumlar, geleneksel tarımın çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini sorgulamaktadırlar. Bu nedenle, birçok işletme daha sürdürülebilir tarım yapabileceği alternatif uygulamalar aramaktadır. Bu alternatif tarım sistemlerinden organik veya ekolojik tarım; ekim nöbeti, yeşil gübre, hayvan gübresi, kompost, organik gübreler, biyolojik pest kontrol ve modern teknolojiye dayanmakta ve tarımsal kimyasalların kullanımını bunun dışında tutmaktadır.

GAP bölgesinin sulu tarımın yaygınlaşmasıyla artan tarım ve hayvancılık potansiyeli bilinmektedir. GAP bölgesinde organik tarım ve hayvancılığa geçişte eğitim, araştırma ve desteklemeye yönelik kısa ve uzun dönem politikaların geliştirilmesi, hedef pazarların ve öncelikli ürünlerin belirlenmesi, ürünlerin iç ve dış pazarda tanıtımı büyük önem taşımaktadır. Kullanımına izin verilen girdilerin araştırılarak yerel koşullarda üretimlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması önemlidir. Ekolojik ürünlere güvenin sağlanması için kontrol, sertifikasyon mekanizmaları hızla geliştirilmeli ve planlanmalıdır. Ekolojik tarım birçok sektörle entegre edilebilir. Örneğin gıda sektörünün paralel olarak gelişmesi beklenen değerin ülkede kalmasını sağlayacaktır. Tüm bu hedefler için resmi, özel ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği, kaynak aktarımı ve kaynakların ortak olarak belirlenen önceliklere uygun olarak kullanılması geleneksel tarımın yanısıra organik tarım ve hayvancılık da GAP bölgesinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

2. GAP BÖLGESİNDE ORGANİK TARIM ÇALIŞMALARI VE İLERİYE DÖNÜK PROJEKSİYONLAR

GAP Bölgesi, 9 ilin (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak) yer aldığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde uygulanmaktadır. GAP kapsamındaki illerin arazi ve nüfus büyüklüğü, Türkiye'nin ortalama yüzde 10'u civarındadır. GAP, başlangıçta bölgenin su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesine dayanan bir program olarak ele alınmış; Fırat ve Dicle Havzası'nda sulama ve hidroelektrik enerji üretimine yönelik sulama yatırımları öngörülmüştür. Dünyanın sayılı projeleri arasında da yer alan GAP, çok kapsamlı ve bu ölçüde de çok maliyetli bir projedir. Sadece GAP Master Planı'nın belirlediği hedef ve büyüklüklere ulaşabilmek için yapılması öngörülen kamu yatırımlarının finansman ihtiyacı 2008 yılı fiyatlarıyla toplam 41,2 milyar YTL'dir. 2007 sonuna kadar 25,6 milyar YTL harcama yapılmış ve nakdi gerçekleşme yüzde 62,2 düzeyine ulaşmış bulunmaktadır. GAP kapsamındaki sulama yatırımları ele alındığında öncelik su depolama yapılarına (barajlara) verilmiş, 15 baraj tamamlanmış; 1 milyon ha alanı sulayacak su depolama kapasitesi oluşturulmuştur. GAP Bölgesi'nde 2008 yılı itibarıyla Fırat ve Dicle Havzası'nda toplam 272 bin 972 ha alan sulamaya açılmıştır. Diğer bir ifadeyle sulama yatırımlarının ancak yüzde 15'i gerçekleştirilmiştir (sutso.org.tr, 2009).

GAP Bölgesinde her geçen gün sulamaya açılan tarım alanları artmaktadır. Ancak aşırı sulama ile beraber yoğun kimyasal ilaç ve gübre kullanımı doğal yapıyı olumsuz etkilemektedir. Yeraltı suları insan sağlığını etkileyecek derecede kirlenmeye, bölge toprakları tuzlanmaya ve çoraklaşmaya başlamıştır (Benek, Sedat, 2006).

Bölgede sulamaya açılan alanlarda endüstri bitkileri, özellikle pamuk ekimi yaygınlaşmıştır.

Özellikle Harran Ovasında mono kültür tarıma olan eğilim, su ve toprak kullanımı yanında; tohum yatağı hazırlığı, ürün rotasyonu, yeni ürünlerin denenmesi, bitki koruma ve arazi kullanımı konusunda sorunların doğmasına neden olmuştur. Bu şekilde devam edecek olan üretim şekli tarımda sürdürülebilirliğin azalacağı ve doğal kaynaklarımızın kısa sürede elden çıkacağı ortadadır (gatae.gov.tr, 2006).

GAP Bölgesinde birçok havza uzun yıllardır işlenmemiş, kimyasal gübre, zirai ilaç, hormon gibi maddelerin kullanılmadığı alanlar vardır. Dünyada tarımın ilk yapıldığı bölgelerden biri olan GAP bölgesi bereketli toprakları, bol su kaynakları ve uygun iklim koşulları bakımından birçok ürünün yılın mevsimlerine göre üretilebildiği havzalar topluluğundan oluşur (orguder.org.tr, 2009).

GAP Bölgesi'nde organik tarımsal üretim Adıyaman, Gaziantep, Kilis, Mardin ve Şanlıurfa da gerçekleşmektedir. 2005 yılı itibari ile toplam çiftçi sayısı (60) üretim alanı (18.980 ha) ve üretim miktarı (75.240 ton) dur. Üretim alanı (15.934 ha) ve üretim miktarları (64.292 ton) bakımından Şanlıurfa ön plana çıkmaktadır. GAP Bölgesi'ndeki organik tarım yapılan üretim alanlarının %83,9'u

ve üretim miktarlarının % 85.5 'i Şanlıurfa tarafından sağlanmaktadır. Gaziantep (19) çifti sayısı bakımından ilk sırada yer alırken, Kilis (14) ve Şanlıurfa (13) bu ilimizi izlemektedir. Üretim alanı bakımından ise, Şanlıurfa'dan sonra 2.415,0 ha ile Gaziantep gelmektedir. Yine bölgede üretim miktarı en yüksek olan ilimiz Şanlıurfa (64.292 ton)'nın ardından Gaziantep (8.681 ton) gelmektedir (gap.gov.tr, a,2009)

Organik tarımsal üretimde, iklimi ve toprak yapısı itibarı ile GAP Bölgesi oldukça büyük bir potansiyele sahiptir. Henüz çok az sayıda üretici organik tarım üretimine geçmiş olan bölgede hızlı bir yatırım ve üretim artışı mümkündür (orguder.org.tr, 2009).

GAP Bölgesinin ürün çeşitliliği ve desenine bakıldığında tamamen doğal kirlenmemiş ortamlarda yukarıda bahsettiğimiz bağcılık, ceviz, fıstık, badem, kuru üzüm, nar gibi meyveler ve her türlü sebze üretimi, hububat ürünleri, yağlı tohumlar, meyveler, kırmızı ve beyaz et üretimi, süt ve süt ürünleri, arıcılık, baharatlar, ilaç sanayi ile şifalı bitkilerin üretimi gibi bir çok önemli ürün bulunmaktadır. Bu ürünlerin Bölgede kolaylıkla organik üretimi söz konusudur (gap.gov.tr, a,2009). Bu da ancak ülkemizdeki organik tarım konusundaki gelişmelerin artırılmasına bağlıdır

Bölgede üretilebilir organik tarım ürünleri; Sert Kabuklu Meyveler (Antep Fıstığı, Badem), Tıbbi ve Aromatik Bitkiler (Anason, Çemen, Kimyon, Kişniş, Kekik, Nane, Safran), Endüstriyel Bitkiler (Mısır, Soya, Pamuk), Meyve Ağaçlarından (İncir, Üzüm, Erik, Zeytin, Nar, Dut), Sebze ve Tahıl Grubu ve Hububat (Arpa, Buğday, Mercimek, Nohut) oluşmaktadır.

Üretim miktarları bakımından incelediğimizde; bölgede yetiştirilen ilk altı ürün, buğday (27.659,2 ton), pamuk (26.236,1 ton), mercimek (8.944,2 ton), arpa (6.662,4 ton), kırmızı mercimek (1.154 ton) ve son olarak yulaf (1.050) dir. Bu ürünlerin yanında; antep fıstığı, üzüm, nar, zeytin, kapari, kimyon vb tıbbi aromatik bitkiler üretilmektedir. Bölgeden pamuk, antep fıstığı, dut, mercimek, nohut, buğday, nar, kapari, ve kimyon gibi ürünlerin ihracatı yapılmaktadır. Toplam ihracat yapılan ürün miktarı; 3.992 ton civarında olup, Türkiye ihracatının (30. 682 ton) % 13'üne karşılık gelmektedir. Görüldüğü gibi bölgenin konvansiyonel olarak karşılaştırmalı üstünlüğü olan ürünlerinin organik olarak üretilmesi yoğunluk kazanmaktadır (gap.gov.tr, a,2009).

3. GAP BÖLGESİNDE ORGANİK HAYVANCILIK ÇALIŞMALARI VE İLERİYE DÖNÜK PROJEKSİYONLAR

Türkiye de organik hayvansal üretimin bitkisel üretim boyutlarına geldiği söylenemez. Organik bitkisel üretim 1980'li yıllarda başlarken, hayvansal üretimdeki çalışmaların ciddi anlamda 1997 yılından sonra başladığı söylenebilir. Ancak, son yıllarda organik hayvancılık konusunda da sınırlı sayıda araştırma ve üretim çalışmalarının başlamış ve organik süt üretimi konusunda ilk ciddi yatırım özel sektör tarafından 2003 yılında gerçekleştirilmiştir (Kaymakçı ve Diğerleri, 2004; Ak, 2004).

Türkiye'de organik hayvancılığa belirli geçiş süresi içerisinde önümüzdeki yıllarda diğer hayvancılık dallarında da (küçükbaş, büyükbaş ve kanatlılar) geçileceği tahmin edilmektedir

Organik hayvansal üretim meraların uzun dönemde toprak üretkenliğinin korunması ve iyileştirilmesi ve sürdürülebilir tarımın geliştirilmesine katkıda bulunması bakımından, bitkisel üretimle birlikte ele alınmalıdır. Yine, toprak-bitki, bitki-hayvan ve hayvan-toprak arasında karşılıklı bağımlılığın oluşması, toprağın organik maddesinin iyileştirilmesi ve bitkilerin hayvanların beslenmesi gereksinimlerini karşılaması, tarımsal üretim sistemleri dengesinin oluşmasına katkıda bulunması ve biyolojik çeşitliliği teşvik etmesini sağlaması açısından önemlidir (Anonim 2001).

GAP kapsamında bulunan 9 ilde mevcut toplam hayvan sayısının Türkiye hayvan varlığı içerisindeki payı; koyun varlığında % 14,3, keçi varlığında % 19,4 ve büyükbaş hayvan varlığında ise % 6,12'dir. Diğer taraftan bölge Türkiye'nin toplam kanatlı hayvan varlığının % 1,01'i, yumurta tavuğu, hindi, kaz ve ördek varlığının ise sırasıyla % 4,25, % 15,78, % 12,28 ve % 13,01'i bulunmaktadır (gap.gov.tr, 2009).

GAP Bölgesinde hayvansal üretim değerlerini %49,83'ü küçükbaş hayvansal ürünlerden, %43,02'si de büyükbaş hayvanlardan elde edilmektedir (Dellal, İlkey ve ark. 2002).

Organik hayvancılık metoduyla hayvansal üretim, organik yem temini, organik yetiştiricilik uygulamaları ve bakım şartlarının sağlanması sığır koyun ve keçilerde organik süt-et üretiminin gerçekleştirilmesi bir organizasyon ve süreç gerektirmektedir (Yavuzer, Gülşah B. Ve ark 2004). GAP bölgesinde organik hayvancılığa en uygun türleri uygunluk sırasıyla koyun, keçi ve sığır olarak sıralayabiliriz.

GAP Master Planı'na göre Bölgede hayvan yemi üretiminde artış olacağı öngörülmektedir. Bölge'de ana ürün arpa dahil yem bitkisi üretiminin toplam ekiliş alanı %15 ve ikinci ürün silajlık mısır dahil yem bitkisi ekiliş alanı %8'dir. Buna göre, toplam yem bitkisi ekiliş alanının %23 olması beklenmektedir. Halen Bölge'de mevcut yem üretimi %1 civarındadır. Yem bitkileri üretiminin gelişmesi, hayvancılığın gelişmesi için itici bir güçtür (gap.gov.tr, d, 2009).

1.7milyon hektar alan sulamaya açıldıktan sonra büyük baş hayvan yetiştiriciliğine temel oluşturacak yem bitkisi ve yoncanın ekim alanı 170 990 ha olarak tahmin edilmektedir. Şekerpancarı baş ve yaprakları da büyük baş hayvan yetiştiriciliğine ayrılırsa ha'dan 10 ton kuru yonca yada yem bitkisi kuru maddesi, ha'dan 2.5 ton pancar baş ve yaprağı kuru maddesi hesabıyla yılda 1 942 400 ton civarında kaba yem kuru maddesi elde edilecektir. Sulama ile Bölge'de kaba yem üretiminin 500 kat aratacağı tahmin edilmektedir (gap.gov.tr, e, 2009) .

Bölgede genellikle olatmaya dayalı hayvancılık yapılmaktadır. Meralar büyük sürü sahiplerinin denetiminde, ya da köy orta malı durumundadır. Arazi yetenek sınıflarına göre bölgede 2.426.642 hektar, bazı kaynaklara göre de 3.283.775 hektar mera alanı vardır (Cevheri ve ark., 1999). Meralar büyük ölçüde tahribe uğradığından, bu konuda güvenilir bir istatistiğe ulaşma olanağı da yoktur. Buna rağmen, bölge meralarının 1,5 milyon ton/yıl kuru ot ürettiği kabul edilmekte; bundan da bölgenin en önemli kaba yem kaynağının meralar olduğu görüşü pekişmektedir (Bakır, 1987; Avcioğlu ve Soya 1992; Avcioğlu ve ark., 1998).

GAP Bölgesi, organik hayvancılık açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Henüz kirlenmemiş birçok bölgede hayvancılık daha çok ekstansif olarak yapılmakta ve çok düşük düzeyde girdi kullanılmaktadır. Bununla birlikte özellikle, GAP Bölgesi ekolojik koşulları, koyun ve keçi yetiştiriciliği için müsaittir. Mevcut yetiştiricilik, yerli ırklarla, meraya dayalı olarak geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır ve hayvanların yem gereksinimlerinin tamamına yakını meradan sağlanmaktadır (gap.gov.tr, a,2009).

4. GAP BÖLGESİNDE TOPRAK KULLANIMI, MAYINLI ARAZİLERDEN ORGANİK TARIMDA YARARLANMA VE UYGUN ORGANİK TARIM HAVZALARI

GAP bölgesinde Organik Tarıma uygun havzalar; Diyarbakır ili kuzey kuşağı olan dağlık bölge, Siirt ili doğu ve kuzey doğu kuşağı, batısı ile güneyi, Şırnak ili doğu, kuzeydoğu kuşağı, güney kuşağı (sınır bölgesi – mayınlı saha) Mardin ili kuzey kuşağı Savur, Midyat, Kızıltepe kuzey kuşağı, Suriye sınır kuşağı (mayınlı saha) Şanlıurfa Karacadağ doğu kuşağı, Suriye sınırı güney kuşağı (mayınlı saha), Halfeti ve Birecik dağlık kesimleri ve su boyları, Adıyaman ili Nemrut Dağı çevresi, Baraj gölü çevresi, Gaziantep Suriye sınırı güney kuşağı (mayınlı saha), Nizip ili kuzey doğu kesimi, Kilis ili Suriye sınırı güney kuşağı (mayınlı saha) olarak sıralanabilir.

Seçilebilecek havzaların toprak nitelikleri dağılımlarına bakacak olursak, bölge Karacadağ volkan kütlesi ile ayrılan, doğuda kalan kesimi, kuzeyden ve doğudan Toros yayı, batıdan Karacadağ ve Güneyden Mardin eşiği adı verilen bir sırtla çevrilidir. İpek yolunun içinden geçtiği alan Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır ve Mardin çevresi kuzeyde kalan arazilere göre daha yumuşak bir topografyaya sahiptir. Bölgede iklim, topografya ve ana madde farklılıkları nedeniyle çeşitli büyüklükte toprak gruplarından oluşmuştur. Bölge topraklarının % 37' si Kırmızımsı Kahverengi, % 28 'i Kahverengi Orman, % 12'si bazaltik, ve % 11'i kahverengi, Büyük Toprak Guruplarından oluşmaktadır.

GAP bölgesinde arazilerin yeteneklerine uygun olarak kullanılmadığı da görülmektedir. Aslında VI. ve VII. sınıf arazilerin, orman rejimi dışındaki kısımlarının meraya ayrılması gerekirken, bu alanlarda tarım yapıldığı, buna karşın tarım arazisi şeklinde değerlendirilmesi gereken I-II ve III. sınıf araziler ile bazı önlemler almak koşuluyla, tarım yapılabilen IV. sınıf arazilerde mera rejiminin uygulandığı yaygın olarak gözlenmektedir (Anonim, 2005).

Bölge meraları uzun yıllar aşırı ve düzensiz otlatma nedeni ile bozulmuş durumdadır. Klimaks bitkilerin kaybolduğu bu meraların genelinde ağır bir erozyon baskısı da söz konusudur. Yörede, tarımda mekanizasyon uygulamalarının artışına paralel olarak nüfusun da aşırı artış göstermesi, giderek mera alanlarını tarım alanı lehine azaltmıştır. Daha kötüsü, yeni tarım arazisi konumuna dönüştürülen bu arazilerde hayvancılığın temel girdisini oluşturan yem bitkileri tarımına da gereken önem verilmemiştir.

GAP bölgesinde Türkiye'nin Irak ve Suriye sınırında yer alan, 300 ile 750 metre genişliğinde ve yaklaşık 780 kilometre uzunluğunda, 508 bin dekarlık mayınlı arazi olduğu, 223 kilometre uzunluğunda 54 bin dekarlık mayınlı arazinin de Şanlıurfa'da bulunduğu ve bu arazinin düz ve büyük ölçüde birinci sınıf tarım arazilerinden oluştuğu bilinmektedir. Suriye ait araziler mayından temizlenmiştir, sadece Türkiye sınırında mayınlı araziler mevcuttur.

İşlenebilir tarım arazilerinin yanında, daha düşük miktarlarda olmak üzere mera alanları, orman ve makilik alanlar ile volkanik kayalarla kaplı alanlar bulunmaktadır. Mayınlı arazilerin işlemeli tarıma elverişli bölümünün, illere göre değişmekle birlikte, % 80'e yakın bir oranda, yaklaşık 170 bin dekar olduğu hesaplanmıştır. Bu arazinin % 70'inin sulanabilir özellik taşıdığı değerlendirilmektedir.

Yakın bir tarihte TBMM Genel Kurul gündeminde tartışılan yeni bir kanun tasarısı ile "bu alandaki mayınların temizlenmesi, imha edilmesi ve sağlanacak alanda tarımsal üretim yapılması" amaçlanmaktadır. Tanımlanan bu amaç için; "Mayın temizleme işlerinin Devlet İhale Kanunu ve Kamu İhale Kanunu hükümleri dışında ihale edilmesi ve temizlenecek alanların tarımda kullanılmak üzere 44 yıllık süreyle yüklenicilere bırakılması" uygulamaları öngörülmektedir. Tasarıda yerli yabancı ayrımı yapılmadığından, yerli olsun yabancı olsun mayınları temizleyen firmalar o arazileri 44 yıl süreyle kullanabileceklerdir. İhale şartnamesinin hazırlanması ve yapılacak işin muayene ve kabulü, Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı temsilcilerinden oluşan ortak bir komisyon tarafından yapılacaktır.

Ulusal güvenlik bakımından bir sakıncası yok ise bu arazilerin mayınlardan temizlenerek tarıma açılması, verimli kaynağımızın ekonomik kılınması bakımından hiç kuşkusuz yararlıdır. Esasen verimli bir topografyanın parçası olan ve uzun zamandan beri kullanılmadığı için yüksek tarımsal üretim potansiyeline sahip olan bu alanların, tarımsal üretimimize ve dolayısıyla ekonomimize kazandırılması kesinlikle doğru bir yaklaşım tarzıdır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Türkiye'nin gelişmişlik düzeyi düşük bölgelerinden biri olması bağlamında; mayınlı arazilerin temizleme sonrasında yöre çiftçisine tahsis edilmesi durumunda yaratacağı istihdam, Türkiye'nin sosyal dengeleri açısından çok önemlidir.

Türkiye'de toplam 508.000 dekarlık mayınlı alan bulunmaktadır. Şanlıurfa ili sınırları içinde 54 bin hektarlık alanda; işlenebilir tarım alanı 45.000 dekarıdır. Türkiye'deki verili ortalama işletme büyüklüğü olan 59 dekarlık işletmelere bölündüğünde, 762 tarım işletmesi doğacaktır. Her hanenin en iyimser tahminle tarım işinde çalışabilecek yaşta olan 5 kişiden oluştuğu düşünülüğünde, 3818 kişilik bir istihdam kapasitesi ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği'nin verili ortalama işletme büyüklüğü olan 130 dekarlık işletmelerin kurulması halinde ise 346 aile tarım alanında istihdam edilmiş olacaktır. Her aileyi de 5 kişi düşünürsek yaklaşık 1730 kişi eder; bunun yanında da her işletmeye bir ziraat mühendisi verilirse işletme büyüklüklerine göre yaklaşık olarak 762 veya 346 ziraat mühendisi istihdam edilecektir. İşletme başına yıllık net gelir ise 10 bin 621 lira olarak gerçekleşmektedir. Kooperatif yapı altında örgütlenen köylü üreticinin, her işletmede ziraat mühendisleri önderliğinde gerçekleştirecekleri üretim, Türkiye'nin gıda ve gıda güvencesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Sözü edilen alan, uzun yıllar tarımsal amaçlı kullanılmadığı için kimyasal ilaç ve gübre kalıntısı içermemekte ve bu niteliği ile de konvansiyonel tarımdan organik tarıma dönüştürmek için beklenmesi gereken "geçiş süreci"ni ortadan kaldırmaktadır. Sözü geçen alan Organik Tarıma uygundur.

Bu bağlamda, bölge, yüksek katma değerli ve doğayla dost organik tarımsal üretim için son derecede uygun bir görünüm sergilemektedir.

5. GAP'TA ÖRNEK ORGANİK TARIM UYGULAMALARI

2000 yılında Şanlıurfa'ya 20 km. mesafede yaklaşık 2500 Dekar alan üzerinde Ekolojik Tarım faaliyetlerine başlandı. Mevcut 220 Dekar Antepfıstığı(3000 adet), 200 Dekar Bağ(7500 adet) ıslah edilerek, ekolojik tarım metotları ile bakım ve kontrolü yapılmaya başlandı. Yaklaşık 1179 Dekar alan üzerinde Mercimek (255 Dek.), Buğday (287Dek.), Arpa (637Dek.) ziraatı yapıldı. Yine Domates (58 Dek.), Biber (50 Dek.), Taze fasulye, (5 dek.) Patlıcan, (20Dek.) Diğer sebzeler (58 Dek.) olarak toplam 191 dekar alan üzerinde Sebze üretimi yapılmıştır.

Bunun dışında kalan alanlarda da çevre düzenlemesi ve yol aranjmanları için yaklaşık 7000 muhtelif ağaç fidesi dikilmiştir. İşletme içerisinde 480 m²'lik yüksek tünel sera bulunmaktadır. Toprak iyileştirmesi için torf ve değişik yem bitkileri ekimi yapılarak yeşil gübre olarak kullanılmaktadır. Tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda ciddi bir çalışma başlatılmış, birçok türün denemeleri yapılmaktadır.

2000 yılından bu yana organik usullerle üretim yapılan işletmelerde sertifika işlemleri devam etmektedir. Toplam 2380 Dekar alan üzerinde meyvecilik yapılmaktadır. Erik 2519, badem 4164, elma 2604, kiraz 1388, nektarin 1619, vişne 1834, zeytin 1116, nar 10000, bağ 20000, kaysı 7530 adettir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'de halen tarım ve hayvancılığın çözümlenmesi gereken önemli sorunları vardır. Ancak organik üretim yoluyla bu sorunların çözümleneceği düşünülmemelidir. Organik üretim yöntemi, sağlıklı ve kaliteli ürün talebiyle özel pazara yönelik üretim için kullanılan bir yöntemdir.

Organik Tarım, konvansiyonel tarım sonucu giderek artan çevre ve sağlık sorunlarının çözümünde de etkin bir alternatif olarak kabul edilmiştir.

GAP Bölgesi henüz kirlenmemiş toprak ve su kaynaklarıyla, organik ürün üretimi için potansiyel oluşturmaktadır. Üretilen ürünlerin ihracata yönelik olarak gerek kurutulmuş halde, gerekse işlenip ambalajlanarak piyasaya arzı, bölgenin tarımsal sanayisinin gelişimine de katkıda bulunacaktır.

GAP bölgesinde Organik Tarım için gerekli olan altyapı bulunmaktadır ve az ölçeklide olsa bitkisel üretimde organik tarıma geçilmiştir. Oysa hayvansal üretimde Organik üretime geçildiği pek de söylenemez. Organik üretim potansiyeli sulama alanlarının artışına bağlı olarak daha da artacaktır. Ancak bu potansiyel bölgesel ve yeni harekete geçirilmiştir. GAP Bölgesi'nde ekimi yapılan tarla bitkilerinden özellikle Pamuk, Mısır, Soya Fasulyesi, Çeltik, Susam, Buğday, Mercimek, Nohut, Ayçiçeği bitkilerinin organik yöntemlerle üretim potansiyeli bulunmaktadır. Ayrıca mikroklima özelliği gösteren alanlarda Domates, Patlıcan, Biber, Kavun, Karpuz, Hıyar, Taze Fasulye, Havuç, Bezelye; yine bahçe bitkilerinden Kayısı, Kiraz, Ceviz, Badem, Fıstık, Erik organik metotlarla başarılı bir şekilde üretilir (Aydın, H., 2003).

Hayvansal ve bitkisel üretimde temel hedef verimliliği arttırmaktır. Bu nedenle organik üretimin ülkemizde ve GAP bölgesinde alternatif bir yöntem olabilmesi için bir geçiş süresine ihtiyaç duyulmaktadır. Burada önemli bir noktada bitkisel ve hayvansal üretimde bio-güvenliğin sağlanması için koşulların oluşturulmasıdır. Her şeyden önce organik tarım ve hayvancılık, toprakların sürdürülebilir tarım açısından korunmasında büyük önem taşımaktadır. Bu yönde atılacak adımlar tarım ve hayvancılığın geleceğini garanti altına alacak, gelecek nesillere kirlenmemiş verimli topraklar bırakacaktır.

Bu sayılanlar dışında, Ülke genelinde ve GAP bölgesinde hayvancılıkta organik üretime ilişkin üretim ve pazarlama politikalarının ivedilikle oluşturulması, üreticiyi destekleyen, tüketicileri bilinçlendiren programların hazırlanmasına çalışılmalıdır. Özellikle Hayvansal üretimde bölgede faaliyet gösteren Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvancılık örgütlerinin organik hayvansal üretim konusunda yetiştiricilere öncülük etmeleri gerekmektedir. Yine bölgede faaliyet gösteren Ceylanpınar Tarım İşletmesi başta olmak üzere Bölge Tarımsal araştırma kurumlarının sahip olduğu arazilerin bir kısmında organik bitkisel ve hayvansal üretime geçilmeli ve bölge çiftçisine ve tüketicisine eğitim verilmelidir. Bilinçli üretici ve tüketicinin birbirini tamamlayan unsurlar olduğu unutulmamalıdır. Bölgede Organik bitkisel ve hayvansal üretimin artmasıyla dışsattım ürünlerinin pazarlama şansıda artacaktır.

Tarım yaşamın esasıdır ve evrenseldir. Bir bölgede yapılan tarım, üretilen ürünlerin ihracatı ile uzağındaki ülkeleri bile etkileyebilmektedir. Bu nedenle tarımsal sorunları küresel düşünme zorunluluğu vardır. Dolayısıyla Türkiye’ de ve özellikle pestisit ve gübre kirliliğinin pek fazla yaşanmadığı bir bölge olan Güneydoğu Anadolu Bölgesinde de geliştirilmeye çalışılması dünya ve ülkemiz açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Uygun, Okur, Bülent, UL, M. Ali, Tuncay, Özlem, Atış, Ela, (2000) “Kaynak Koruyucu Girdi Kullanımı” V. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi.
http://www.zmo.org.tr/etkinlikler/etkinlik_detay.php?kod=8889&tipi=14&sube=0, (21. 10.2009)
- Anonim,2001. Organik Tarım El Kitabı . T.C Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ,Yayın Dairesi Başkanlığı,S.26-3
- Anonim, 2002 b. Resmi Gazete, Organik Tarım Esasları ve Uygulamasına İlişkin Yönetmelik, Ankara, 2002. Sayı:24812.
- AK, İ. 2004. Ekolojik Tarım ve Hayvancılık. 4. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi. 1-3 Eylül 2004. S., 490-49
- Atış, Ela (2004) “Çevre ve sürdürülebilirlik boyutuyla organik tarım”
<http://www.bugday.org/printArticle.php?alD=466> (21.10.2009)
- Avcıoğlu, R; Soya, H. 1992. GAP’ ta İkinci Ürün Yem bitkileri İle Hayvancılık İlişkilerine Yaklaşımlar, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde İkinci Ürün Tarımı ve Sorunları Sempozyumu, Şanlıurfa.
- Aydın, H.,2003. Ekolojik Tarım ve GAP Bölgesinin Potansiyeli. III. Gap ve Sanayi Kongresi. Diyarbakır
- Avcıoğlu, R.; Soya, H.; Çelen, A.E. 1998. Meralarımızın Hukuksal Durumu ve “Mera Yasası” Üzerine Görüşler, Ege Bölgesi 1.Tarım Kongresi, Aydın, 242-249.
- Bakır, Ö. 1987. Çayır-Mera Amenajmanı, A.Ü. Ziraat Fak. Yay. Ankara.
- Benek, Sedat (2006) “Şanlıurfa ilinin Tarımsal Yapısı sorunları ve Çözüm Önerileri“
- Bengisu Gülşah, Coşkun, Müslüm, Polat, H., Yavuzer, Ümit, Şenay, N., Bildik, N., (2004). GAP’ ta organik tarım. GAP-GIDEM, Şanlıurfa
- Cevheri, C.; Avcıoğlu, R.; Soya, H.; Geren, H. (1999). GAP Bölgesi Mer’alarının İslahında Yeni yaklaşımlar, GAP 1.Tarım Kongresi, Şanlıurfa, 759-766.
- Dellal,İlkay., Keskin, Gülsen., Dellal, Gürsel (2002) “GAP bölgesinde küçükbaş hayvan yetiştirilen işletmelerin ekonomik analizi ve hayvansal ürünlerin pazara arzı”
<http://www.aeri.org.tr/PDF/83-PRGAP1.pdf> , (21.10. 2009)
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/828/10485.pdf> (21.10.2009)
<http://www.sutso.org.tr/dosyalar/yayinlar/060620099155.pdf>, (21.10. 2009)
<http://www.sulama-tuzlanma.org/bildiriler/15.pdf>, (21.10.2009)
<http://www.gap.gov.tr/Turkish/Zaragoza/organik.html>, a,(21.10.2009)
<http://www.gap.gov.tr/Turkish/Yatirim/yfirsat.pdf>, b, (21.10.2009)
<http://www.gap.gov.tr/Turkish/Tarim/Makale/mhv1.html>, c, (21.10.2009)
<http://gap.gov.tr/Turkish/Tarim /Makale/mhv2.html>, d, (21.10.2009)
<http://www.gap.gov.tr/Turkish/Dergi/D7121999/hayvan.html>, e, (21.10.2009)
<http://gatae.gov.tr/htmls/faaliyetler/images/2005-2006%20Yili%20Gelisme%20Raporu.pdf>, (21.10.2009)
<http://www.orguder.org.tr/turkiyede.html>, (21.10.2009)
- Kaymakçı, M., T. Taşkın, N.Koşum, S.S. Öneç, A 2004. Organik Süt Üretimini Türkiye’de Geliştirme Olanakları.1st International Congress on Organic Production and Food Safety, 28 Nisan- Mayıs 2004 , Kuşadası, Türkiye. S.398 .
- Saner.G, Engindeniz,S.2001. Hayvancılıkta organik üretime geçiş olanakları ve Türkiye üzerine bir değerlendirme. Türkiye 2.Ekolojik Tarım Sempozyumu. 14-16 Kasım 2001. Antalya,s.124- 133.
- Soyergin, S., 2003. Organik Tarımda Toprak Verimliliğinin Korunması, Gübreler ve Organik Toprak İyileştiricileri. Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü.
http://www.bahce.biz/organik/toprak_iyilestirme.htm.